

Uudised

Kaivo Ilves valiti ICARi asepresidendiks

Jõudluskontrolli Keskuse direktor Kaivo Ilves valiti Berliinis toimunud 39. ICARi (Rahvusvaheline Jõudluskontrolli Komitee) konverentsil ICARi asepresidendiks.

Aastatel 2006–2010 oli Kaivo Ilves ICARi raamatupidamise kontrollija. Alates 2010. aastast on Kaivo ICARi juhatuse liige ja ICARi loomade identifitseerimise alamkomitee juht.

Seoses senise presidendi Uffe Lauritsoni (Taani) ametiaja täitumisega valis ICARi juhatuse ka uue presidendi. ICARi presidendiks sai hollandlane Hans Wilmink (esireas keskel). Asepresidente on kaks: ameeriklane Jay Mattison (esireas vasakul) ja Kaivo Ilves (esireas paremal). ICARi juhatuses on 11 liiget: Hollandi, USA, Suurbritannia, Prantsusmaa, Itaalia, Hispaania, Uus-Meremaa, Lõuna-Aafrika, Saksamaa, Taani ja Eesti esindaja.

Teisel katsel edukalt

Loomade jõudlusandmete registreerimisel keskses andmebaasis on tohtud eelised – erinevatest allikatest pärinevad looma andmed on võimalik integreerida üheks terviklikuks vaateks, samas loob see eeldused jõudlustunnuste statistiliseks üldistuseks, s.t loomade geneetiliseks hindamiseks. Küsimus on aga selles, kas loomade andmeid omavad ettevõtted on nõus neid esitama andmebaasis registreerimiseks. Keeldumise põhjuseks on enamasti kartus kahjustada oma ärihuvisid. Just nii vaevaliselt on läinud lihatööstuste loomade tapaandmete registreerimisega. Kümne aasta taguste läbirääkimiste tulemusena erinevate lihatööstuste ja tapaandmete valdajatega õnnestus loomade tapaandmete saamine kooskõlastada vaid Estonian-ACB-Vianco OÜga ja tänaseks oleme sealtkaudu saanud üle 34 000 looma tapaandmed.

Enamasti on need lihavaeiste andmed, kuid on tapaandmeid ka piimaveiste kohta. Andmed sisaldavad looma tapmiskuupäeva, rümbamassi, lihakust,

rasvasust ja hetkel näeb andmeid vaid **Liisu** loomade väljamineku alt. Loomade tapaandmete lisandumisel on Jõudluskontrolli Keskusel kavas hakata neid ka geneetiliselt hindama. Aga milleks see jutt? Sest jää – lihatööstuste vastumeelsus esitada tapaandmeid – on hakanud liikuma. ELKS juhatuse esimehe Aldo Vaani eestvedamisel on õnnestunud Saaremaa Lihatoöstus OÜ nõusse saada ja tänaseks on ka automatiseeritud andmevahetus Jõudluskontrolli Keskuse andmebaasiga. Saaremaa Lihatoöstuste julgustav eeskujut ootab järgimist!

17. Balti riikide tõuaretuse konverents

Jõudluskontrolli Keskus korraldab koostöös Eesti Maaülikooliga 17. Balti riikide tõuaretuse konverentsi 17.-18. septembril Tallinnas. Konverentsi esimesel päeval on teadlaste ja spetsialistide ettekanded loomapidamisest ja tõuaretusest Teisel päeval leiavad aset ringkäigud loomakasvatuse- ja toidutöötlemisettevõtetesse. Konverentsi osalejateks ootame loomakasvatajaid ja spetsialiste kõigist kolmest Balti riigist. “*Baltic Animal Breeding Conference*” töökeel on inglise keel. Lähem info on avaldatud veebilehel www.babc2014.eu.

Vissi konkursid

Juunikuus toimus kaks vissikonkurssi. 12. juunil valiti Ülenurmel koos nii eesti punase kui eesti holsteini tõu Viss 2014. Võistlusest võttis osa 108 lehma 29 ettevõttest.

JKK autasustas traditsiooniliselt esmaspoeiginute grupi võitjate omanikke. Eesti holsteini tõugu esmaspoeiginute grupi I koha sai lehm Missy ja III koha lehm Mündi Tartu Agro ASi Vorbuse laudast. II koht kuulus Aravete Agro OÜ lehmale Lugu.

Vissi tiitliga pärjati Tartu Agro ASi Rahinge farmi lehm Lindi-Red.

Eesti punase tõu esmaspoeiginute grupi esimesed olid Liise ja Preti Tartu Agro ASist (Liise Rahingelt ja Preti Vorbusest). III koht läks Põlvamaale, Avo Kruusla lehmale Kүүsur.

Viss 2014 tiitli sai Muda Kuustemäe Osahingust Võrumaalt.

Saarte Viss peeti 19. juunil, osa võtsid 12 loomapidajat 43 lehmaga.

Esmaspoeiginud lehmade klassi parim lehm holsteini tõul oli Ausi Rauni Põllumajanduse Osahingust, tema pälvis ka reservvissi tiitli. Holsteini tõu Vissiks pärjati Liida Kõljala Põllumajanduslikust OÜst.

Eesti punase tõu esmaspoeiginutest võitis Ummi Kärta Põllumajandusühistust ning tema sai ka reservvissiks. Eesti punase tõu Vissiks on Potsu Kärta Põllumajandusühistust.

Õnnitlused võitjatele ja lugupidamine kõigile osalejatele!

Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfond:
Euroopa investeringud maapiirkondadesse

Berliinis toimus 39. ICARi konverents

19.–23. maini toimus Berliinis järjekordne ICARi/Interbulli konverents. Konverentsile eelnes IDF (Rahvusvaheline Piimandusföderatsioon)/ISO analüütiline nädal. Osa seminare oli mõlemal ühised, sest valdkonnad, millega töötatakse ning huvi neid arendada on sarnased. Kahel suurüritusel osales kokku 650 delegaati 56 riigist. ICARi konverentsil toimus plenaaristung, kaks põhi- ja neli paralleelsessiooni, kus esitati kokku 60 ettekannet. Toimusid ka töögruppide ja alamkomiteede töökoosolekud.

Konverentsi plenaaristungil anti ülevaade Saksamaa põllumajandusest, mille peamine tuluallikas on loomakasvatus. Saksamaal on 4,2 miljonit piimalehma, kellest jõudluskontrollis on 86%. Lehmade arv on olnud viimastel aastatel peaaegu muutumatu, kuid karjad suurenevad kiiresti ja suureneb ka piimatoodang. Euroopa Komisjoni esindaja rääkis Euroopa Liidu loomade identifitseerimissüsteemi tähtsusest nii loomakuu inimestervisele ja taudide ennetamisel. Samuti tutvustas ta uut ELi zootehnikaregulatsiooni, mis peaks arvesse võtma kõigi liikmesriikide vajadusi. Kuna tegemist on komplitseeritud teemaga, läheb selle rakendumiseni veel aega.

Käsitleti ka toiduvajadust lähiaastakümnetel seoses inimeste arvu ja sissetulekute kasvuga. Suurenev nõudlus annab farmeritele ülesande ja võimaluse pakkuda tarbijale häid tooteid. Ettekanne oli ka genoominfo kasutamise erinevatest võimalustest, millel on tuntavad eelised võrreldes senikasutatud meetoditega.

Põhi- ja paralleelsessioonidel räägiti põlvnemise kindlaksteegemisest, piimaproovide ja jõudluskontrolli erinevate etappide kvaliteedist, funktsionaalsetest tunnustest ja piimaveiste jõudluskontrolli erinevatest takkudest. Anti ülevaade jõudluskontrolli korraldusest seitsme Kesk- ja Ida-Euroopa riigi andmete põhjal. Kuna projekti laiendatakse, siis loodame, et järgmisel korral on ka Eesti andmed võrdluses.

Tähelepanekud ettekannetest

Palju oli juttu probleemidest robotlõpsiseadmete kasutamisel aga ka täiendavatest võimalustest, mida nende kasutamine pakub. Miks hinnata andmeid, mida saab mõõta? Teatavasti arvutatakse lehma laktatsioonitoodang jõudluskontrollis ligikaudselt kontrollpäeva toodangute alusel. Robotlõpsiseadmed fikseerivad aga iga lõpsi – kõiki neid andmeid teades on võimalik täpselt arvutada lehma laktatsioonitoodangut! Küsimus jääb muidugi kõigi lõpside korrektses andmehõives. ICARi andmevahetuse töögrupis on käsil ambitsioonikas pilootprojekt lõpsirobotites tekkinud andmete automaatseks salvestamiseks jõudluskontrolli andmebaasi. Jääme huviga ootama, mis asjast saab.

Farmitöös kasutatakse järjest rohkem nutiseadmeid. Näiteks Soomes on kasutusel Windows Phone platvormil põhinev MobiAmmu, Inglismaal on Iphonel töötav Mobile Herd. Programmi funktsionaalsus võib küll olla suurepärase, aga järjest rohkem jõutakse arusaamisele, et kindlale platvormile rakenduse kirjutamine on ummiktee – see peab töötama kõikvõimalikel nutiseadmetel, kaasaarvatud populaarsetel Android-seadmetel. Ainus loogiline tee on hakata ka nutiseadmetel kasutama vaid universaalselt töötavaid internetirakendusi – tänapäeva kõrgtehnoloogilistes farmides peaks interneti olemasolu olema iseenesestmõistetav.

Viimastel aastatel räägitakse palju nn ülekandumise probleemidest. Teema on muutunud oluliseks uute väga tundlike analüüsimeetodite kasutuselevõttuga (mastiiditekitajate määramine, Elisa-test paratuberkuloosi jm haiguste kindlaksteegemiseks). Oluline on tagada see, et proovipudelisse oleks just selle konkreetse lehma piim, kellelt proov võeti. Proovipudelisse ei tohi sattuda eelnevalt lüpsitud lehma piimajääke, sest väga tundliku meetodi

puhul võib see tulemust mõjutada. Eelnevalt lüpsitud lehma piim võib proovipudelisse sattuda, kui lõpsisüsteemi torudesse, kollektorisse või mujale jäävad piimajäägid, proovivõtunõu ei ole korrektselt tühjendatud jne. Nii võib ka tegelikult terve lehma piimast leida haigustekitajaid, kuigi lehm nakatunud ei ole. Seega tasub jälgida, et seadmed oleksid töökorras, samuti on olulised proovivõtja oskused.

Räägiti ka terviseandmetest – ketoos, sõratervis, muud haigused, haiguste registreerimine. Mitmed riigid määravad piimaproovidest ketokehased, et hinnata ketoosiriski karjas ja leida subkliinilist ketoosi põdevad loomad. Valacta (Kanada) jõudluskontrolliorganisatsiooni esindaja rääkis kogemustest ketokehade (BHB) määramisel. Ta väitis 347 367 piimaproovi analüüsitulemuste alusel, et subkliinilist ketoosi esineb kuni 24%-l lehmadest. Piimaproovid olid võetud 5.–35. päeval pärast poegimist. Esmaspoeginutel on suurim ketoosirisk esimesel poegimisjärgsel nädalal, vanematel lehmadel teisel nädalal pärast poegimist. Laktatsiooni alguses kõrge BHBga loomadel oli madalam piimatoodang, madalam valgu- ja karbamiidisisaldus, kõrgem SRA ja piima rasvasisaldus. Halvenesid ka sigimisenäitajad – probleemsetel lehmadel oli madalam tiinestuvus, pikem uulõpsiperiood.

ICARi raames korraldavad seminare ka seadmete tootjafirmad. Piimaanalüsaatorite tootja Foss Analytical üritusel juhiti tähelepanu võimalusele mittetraditsiooniliselt läheneda probleemidele piimatootmisel. See võimaldab ennetada hilisemat piimatoodangu langust, piimalehmade lühikest tootmisaega karjas ja tagada toiduohutus. Daniel Schwarzi ettekanne rõhutas vajadust alustada mastiiditekitajate avastamist juba väga madala somaatiliste rakkude taseme juures. Saksamaal tehtud uuringus (235 556 piimaproovi) selgus, et 3,25% alla 100 000 somaatilise rakuga piimaproove sisaldas *Staph. aureus*. Samal ajal on teada, et *Staph. aureus* on lõpsimisel väga lihtsalt ülekanduv. Teadmine, millised somaatilised rakud piimas rohkem esinevad (lümfotsüüdid, neutrofiilid või makrofaagid), annab täiendavaid võimalusi mastiidiga võitlemisel. Seega on probleemide esinemisel mõttekas piima somaatilised rakud ka eristada, diferentseerida.

Endiselt on aktuaalne piima rasvhappelise koostise määramine, seda eriti Suurbritannias. Teada on, et lehm sünteesib piima ligi 400 rasvhapet, millest enamus on küllastunud ja võivad piima pikaajalisel tarvitamisel põhjustada probleeme südame veresoonekonnale. Selle vältimiseks on võimalik määrata piima rasvhappeline koostis ja analüüsitulemuste põhjal korrigeerida lehmade söötmist selliselt, et piimas suureneks küllastumata rasvhapete osakaal. Piimaanalüsaatorite tootjad pakuvad jätkuvalt võimalust kindlaks teha piimale lisatud mitteomaseid lisaaineid (et välistada piima võltsimist) ning võimalus on piima analüüsitulemuste alusel koostada ka selline söödabilanss, mis vähendab lehmade poolt toodetud kasvuhoonegaaside kogust. Seminari ettekanded on aadressil www.foss.dk/CMTSeminarBerlin2014.

Interbulli aastakoosolek

Interbulli aastakoosolek toimus ICARi ürituste osana kahel päeval kaheosalise ärikoosoleku ja nn teaduskonverentsina. Teaduskonverentsi neljal istungil esitati 33 ettekannet järgmistel teemadel:

- geneetilise hindamise meetodid;
- rahvuslik ja rahvusvaheline geneetiline hindamine;
- rahvuslik ja rahvusvaheline genoomhindamine;
- aretuse eesmärgid ja uued aretustunnused.

Jätkuvalt moodustas olulise osa ettekannetest genoomhindamisega seonduv. Esitati mitmeid teoreetilisi arendusi rahvusvahelise genoomhindamise läbiviimiseks kui ka ülevaateid genoomhindamise arendustest rahvuslikul tasandil. Tehnilised arengud piimakarjaskasvatuses on tinginud uudsete aretustunnuste esilekerkimise. Näiteks tutvustati ühes ettekandes robotlõpsiga seotud aretustunnuseid ja nende geneetilist hindamist (robotlõpsi osatähtsuse kiire kasvu tingimustes vajame oma karjadesse selliste geneetiliste omadustega lehma, kellel on lõpsiboksi kasutamise efektiivsus suurem ja kohandumine robotlõpsiga kiirem kui karjakaaslastel).

Ärikoosolekul tutvustati tavapäraselt muudatusi Interbulli nõukogus ja esitati korraline tegevusaruanne ning finantsaruanne. Tutvustati muudatusi Interbulli Keskuse rahvusvahelise hindamise läbiviimise protseduurides alates keskusele andmete esitamisest kuni tulemuste saatmiseni osalevatele maadele. Esitati ülevaade rahvuslike hindamistulemuste valideerimise meetodi sobivuse analüüsi kohta ja otsustati see täiendavalt senistele kasutusele võtta. Rahvusvahelise genoomhindamise läbiviimiseks kinnitati hindamistulemuste avaldamise reeglid ja otsustati kasutusele võtta nn "Riigi poolt kontrollitavate pullide nimekiri". See nimekiri määratleb igas riigis seemenduspullina kasutatavad nn tavahinnatud kui ka genoomhinnatud pullid ja nende pullide hindamistulemuste avaldamise lubamise või keelamise.

Otsustati, et esimene korraline genoomhindamine toimub koos nn tavahindamisega 2014. ehk käesoleva aasta augustis.

ICARi peaassamblee

Tavapäraselt toimus ka ICARi peaassamblee, kus esitati aruanded, anti ülevaade ICARi finantsidest, kinnitati muudatused ICARi eeskirjades, valiti uued juhatuse liikmed, esitleti uusi ICARi liikmesorganisatsioone ja ICARi kvaliteedisertifikaadi saajaid. Tutvustati ka ICARi tulevikustrateegiat.

ICARi konverentsidel osalemine annab võimaluse vahetada kogemusi kolleegidega teistest jõudluskontrolliorganisatsioonidest, teada saada, milliseid teenuseid pakutakse loomapidajatele teistes riikides ja millised uued teenused on turule tulnud. Nii saame ka meie pakkuda Eesti loomapidajatele kvaliteetselt ja mitmekülgset jõudluskontrolli teenust. ICARi ettekanded on nähtavad aadressil www.icar.org/Documents/Berlin_2014/index.htm.

Vahendasid Aire Pentjärv,
Kalle Pedastsaar, Mart Uba, Mart Kuresoo

Tähelepanekuid udaraterwise koolituselt

2014. a aprillis toimus Hollandis DeLaval'i Herd Navigatori farmihaldussüsteemi nõustajate koolitus, mille läbivaks teemaks oli udaratervis. Koolitusel esines Pamela L. Ruegg Wisconsin'i Ülikoolist, kelle ettekanne oli väga huvitav ning selle mõned punktid võiksid kõita ka JKK Sõnumite lugeja tähelepanu.

- Tankipiima SRA proovi tulemusi mõjutab farmeri tegevus ja valikud, mis tähendab, et proovide tulemused ei näita alati karja tegelikku udaraterwise olukorda. Näiteks ei satu üldpiima hulka värskest lõpsma tulnud või haigete loomade piim, tabandunud udaraveerandi piim jne.

- Järjepidev kõrge tankipiima SRA viitab tavaliselt nakkuslike haigustekitajate olemasolule karjas (*S. aureus*, *Str. agalactiae*, *Mycoplasma bovis*).

- Et lahendada konkreetset karjas udaraterwise probleeme, on väga olulised individuaalse lehma SRA andmed. Looma somaatiliste rakkude ajalugu annab rohkem infot, kui ainult ühe või kahe kontrollpäeva andmed.

- Nakatunud loomad tuleb leida ja **eraldada** tervetest, vältimaks uusi nakatumisi. Nakatumise hetkel tuleb välja selgitada tekitaja ja määrata ravi, hilisem ravi on raharaiskamine.

Näide: lehma SRA 19 31 27 **53** 151 320

↑

nakatumine (SRA arvu kahekordistumine)

Näited udaraterwise „võtmenäitajatest“:

- a. uute ehk esmakordsete kliiniliste udarapõletike juhtumite arv, eesmärk <25 juhtumit 100 lehma kohta aastas (on suur erinevus, kas tegemist on 10 looma esmakordse või 10 korduva ehk kroonilise juhtumiga. Kümne looma esmakordse juhtumi korral tekib küsimus, miks nakatumine toimus, millise udarapõletiku tekitajaga on tegemist ning kuidas seda tõrjuda ehk kiire tegutsemise. Krooniliste udarapõletike juhtumite korral on aga aega mõelda ning otsustada);

- b. millised haigustekitajad põhjustavad karjas kliinilisi udarapõletikke;

- c. millised on enam levinud haigustekitajad lehmadel, kelle SRA on üle 200 000/ml;

- d. lehmad, kelle lüpstakse vähem kui nelja udaraveerandit, eesmärk <5%;

- e. lehmad, kelle SRA on üle 200 000/ml, eesmärk <15% lüpsvatest lehmadest;

- f. milline osa subkliinilistest udarapõletikest muutub kroonilisteks juhtumiteks (kestab rohkem kui kaks kuud);

- g. esimese laktatsiooni lehmad, kellel esimesel kontrollpäeval pärast poegimist SRA on üle 200 000/ml, eesmärk <5% ning kahe ja enama laktatsiooni lehmade puhul on eesmärk <10%;

- h. lehmad, kelle SRA viimasel kontrollpäeval enne kinnijätmist on üle 200 000/ml, eesmärk <30% kinnijäävatest lehmadest viimase kontrollpäeva andmete põhjal.

Lisaks eelnevatele punktidele räägiti ka udara ja farmi puhtusest ning seostest kliiniliste udarapõletikega. Näitena toodi uurimistöid, kus selgus, et karjades esines 1,1 korda rohkem mastiite, kui poegimisala ei puhastatud ning 1,6 korda rohkem keskkondlikke mastiite, kui poegimisala ei desinfitseeritud. 74% keskkondlikest tekitajatest põhjustatud udarapõletikest saab ennetada ainuüksi sellega, kui vahetada asemel korrapäraselt allapanu.

Lõpetuseks võib öelda, et udarapõletike probleemi lahendamine on tehniliselt lihtne: hoida tekitajad eemale nisadest; leia nakatunud loomad (otsusta, kas ravida või praakida); selgita põhjused, miks nakatumine toimus (teine loom või keskkond) ning leia viis, kuidas vältida uusi nakatusi.

Vahendasid Merle Lillik ja Evi Prins

Tähelepanu

Tuletame kontroll-lõpsi andmete isesisestajatele meelde:

- andmed tuleb sisestada võimalikult ruttu pärast kontroll-lõpsi lõppemist, sest proovid lähevad laboris analüüsimele järgmisel tööpäeval pärast nende saabumist ning sama päeva pärastlõunal on nad Vissukese kaudu nähtavad (loomulikult vaid siis, kui olete andmed sisestanud);

- lisage proovikasti kindlasti saateleht kasti numbri ja selles olevate proovipudelite arvuga;

- Lely roboti omanikel tuleb kontrollida proovipudelite täituvust. Kui rida pudeleid on kasti lõpus või vahepeal tühjaks jäänud või on neis väga vähe piima, pange palun proovikasti kirjake (näiteks „*pudelite 34...46 piim puudu*“). Tuletame meelde, et proovipudeleid ei tohi kastis ümber tõsta, sest robot on nad nummerdanud ja nende numbrite parandamine on võimatu.

Eesti kogemused

Jordaanias

Ajavahemikul 11.–15. mai toimus Jordaanias pealinnas Ammanis ümberkaudsete riikide loomakasvatusspetsialistidele seminar, mille teemaks oli põllumajandusloomade andmete kogumine ja analüüsimine aretustöös. Lisaks Jordaaniale olid osalejad Iraagist, Süüriast ja Jeemenist. Üllatavaks võib pidada seminari organiseerijat – *International Atomic Energy Agency* (Rahvusvaheline Aatomienergia Agentuur). Seminar oli üles ehitatud kolmele esinejale. Organiseerijad tutvustasid ühte lihtsamat andmete kogumise ja analüüsimise tarkvara, mida saab kasutada farmipõhiselt (võimalik sisestada ka mitut erinevat farmi). Teiseks esinejaks oli kõrvamärkide tootja Datamarsi esindaja, kes viis läbi praktilisi õppusi farmis: loomade identifitseerimine kõrvamärgiga ja vatsabooliga ning Eestiski kasutusel olevate Datamarsi elektrooniliste kõrvamärkide lugeja kasutamine andmete kogumiseks. Jõudluskontrolli Keskuse direktor andis ülevaate rahvusvahelisest koostööst ning jagas Eesti kogemusi loomade identifitseerimis- ja jõudluskontrolli süsteemi ülesehitamisest ning tänasest toimimisest.

Kõrvamärkide infovihik

JKK koostas ning andis juunis välja kõrvamärkide infovihiku “Põllumajandusloomade märgistamine 2014”. Vihiku saavad esmaste ja asendusmärkide ostjad, samuti saab trükist piirkondlikult zootehnikult. Vihikust saab ülevaate pakutatavatest kõrvamärkidest ja nendega seonduvatel tarvikutel ja nõuetel.

Brošüüri väljaandmist rahastati MAKi koolitus- ja teavitustoetuse vahenditest.

Külalised Gruusiast

Maikus osales Eestis kahenädalasel seemendustehnikute koolitusel 10-liikmeline grupp Kaukasus Genetics’ist. Nende vastuvõtjaks olid EMÜ ja ETKÜ. Vastuvõtureprogrammi rahastas meie välisministeerium veiste tõuaretusalaste abinõude Gruusias rakendamise arengukoostööprojekti raames. Külalistele oli ette nähtud 1,5 nädalat praktilisi töid ja ülejäänud päevadel kuulasid nad maaülikoolis teoreetilisi loenguid. Grupi liikmed olid enamus veterinaaria-alase haridusega, kuid olid ka neid, kes veel õppisid. Oma viimasel siinviibimise päeval veetsid nad paar tundi ka JKKs, kus Inno Maasikas tutvustas neile jõudluskontrolli tegemist Eestis ja Vissukest ning Eduard Punga piimalaboris proovide kogumist ja analüüsimist. JKK-külastusel saatis külalisi Peeter Padrik ETKÜst.

Muhedat

Abielupaar magab rahulikult, kui naine ärkab järsku üles ja äratab ka mehe ning teatab, et nägi just midagi koledat unes.

“Tead, ma nägin unes, et surin ära. Kui see ka tegelikult niimoodi juhtuma peaks, kas sa siis abiellud uuesti?”

“Ilmselt küll, sa ei tahaks ju, et ma elu lõpuni üksikukuks jään,” üritab mees naist rahustada.

“Ja te jääksite meie majja elama?” uurib vastusest veidi häiritud naine edasi.

“Saime just pangalaenu makstud ja maja on ju ilus,” arutleb mees.

“Ja te magaksite meie voodis?” ei jäta juba ärritunud naine teemat pooleli.

“See ju ilus uus voodi, kahju oleks seda komisjoni viia.”

“Ja ta kasutaks minu golfikeppe,” on naine nüüd päris marus.

“Ei, kindlasti mitte,” vastab mees tõsiselt. “Ta on vasakukäeline.”

Tööjuubel

4. oktoobril tähistab **10.** tööjuubelit IT-osakonna biomeetria sektori peaspetsialist **Liia Taaler**.

Õnnitleme!

www.jkkeskus.ee
keskus@jkkeskus.ee

Jõudluskontrolli Keskus

Estonian Animal Recording Centre

Kreutzwaldi 48A, Tartu 50094

Tel 738 7700

Faks 738 7702

Piimaveiste jõudluskontrolli alane nõustamine	738 7738
Sigade jõudluskontrolli alane nõustamine	738 7765
Kõrvamärkide müük	738 7762
Järvamaa klienditeenindaja	738 7751
Hiiu-, Ida-Viru-, Jõgeva-, Valga- ja Võrumaa klienditeenindaja	738 7752
Lääne-, Põlva-, Rapla- ja Tartumaa klienditeenindaja	738 7753
Lääne-Viru ja Pärnumaa klienditeenindaja	738 7754
Harju-, Saare- ja Viljandimaa klienditeenindaja	738 7759
Põlvnemisandmed (veised)	738 7756
Geneetiline hindamine (veised)	738 7731
Geneetiline hindamine (sead)	738 7746
Raamatupidamine	738 7704

Labor

Kreutzwaldi 46, 50094 Tartu	
Tel	738 7726
Faks	738 7724
Piimameetrite testimine	738 7722
Piimaproovide vastuvõtt	738 7721
Piimaringid	738 7726

Maakondade zootehnikud

Harjumaa	Maire Põhjala	Teaduse 2, Saku, Harju mk	tel 679 6419	gsm 516 7886	K 9.00-16.00
Hiiumaa	Maire Tamm	Mäe 2, Käina	tel 463 1147	gsm 5332 4204	1. ja 3. K 12.00-16.00
Ida-Virumaa	Ludmilla Aan	Viru 5a (II korrus), Jõhvi		gsm 516 7816	2. ja 4. T 10.00-14.00
Jõgevamaa	Merle Lillik	Ravila 10, Jõgeva	tel 776 0048	gsm 516 7868	E 9.00-15.00
Järvamaa	Saive Kase	Pärnu 58 (II korrus), Paide	tel 385 0286	gsm 524 0147	K 9.30-13.30
Lääne-Virumaa	Ludmilla Aan	Neffi 2, Piira, Lääne-Viru mk	tel 322 7018	gsm 516 7816	E 9.00-14.00
Läänemaa	Maila Kirs	Jaani 10, Haapsalu	tel 473 3007	gsm 509 4675	K 9.00-15.00
Põlvamaa	Evi Prins	Puuri tee 1, Põlva	tel 799 3007	gsm 520 6231	K 10.00-13.00
Pärnumaa	Maire Põhjala	Haapsalu mnt. 86, Pärnu	tel 443 3120	gsm 516 7886	E 9.30-15.30
Raplamaa	Maila Kirs	Kuusiku tee 6, Rapla	tel 485 5673	gsm 509 4675	E 9.00-15.00
Saaremaa	Maire Tamm	Kohtu 10, Kuressaare	tel 453 1352	gsm 5332 4204	E 9.00-15.00
Tartumaa	Merle Lillik	Kreutzwaldi 48A-215, Tartu	tel 738 7739	gsm 516 7868	1. ja 3. T 8.00-15.00
Valgamaa	Evi Prins	Aia 17-202, Valga		gsm 520 6231	2. ja 4. E 10.00-13.00
Viljandimaa	Saive Kase	Vabaduse plats 4-317, Viljandi	tel 433 3713	gsm 524 0147	T 9.00-14.00
Võrumaa	Evi Prins	Liiva 11, Võru	tel 782 1253	gsm 520 6231	T 10.00-13.00